

Aivojen kehityksestä — älykkäästi

OLAVI KANERVISTO

Kaikilla jäsenillämme on omakohtaista kokemusta ongelmista, joita huomattavasti keskimääräistä suuremman kelloaajuuden mukaan pörräävällä tiedonprosessointiyksiköllä varustetun yksilön sopeuttaminen saattaa aiheuttaa. Ja mensalaisten avoitoumismieltymyksiä sivusta seuraneena joutuu toteamaan myös sen, että yhä enemmän syntyy myös lapsia, jotka ovat perineet ”mensa-geenit” molemmilta vanhemmiltaan.

Vuonna 2003 Mensa-palkittu tietokirjojen kustantaja ja suomentaja Kimmo Pietiläinen on tänä vuonna julkaissut Berkeleyn yliopiston lastenpsykologi-filosofi Alison Gopnikin uusimman kirjan, jonka alaotsikko kuuluu: ”Mitä lasten mieli kertoo totuudesta, rakkaudesta ja elämän tarkoituksesta”. Tiedemiehet ja filosofit ovat alkaneet kiinnostua ja arvostaa vauvoja, joiden aivot kehittyvät oppimaan, kokemaan ja luomaan paljon enemmän ja aikaisemmin kuin aikaisemmin uskottiin.

Ensimmäisten elinvuosien aikana lapsen aivot rakentavat eräänlaisen tiedostamattoman kausaalisen kartan ympäröivän maailman toimintatavoista. Kartta ei kuitenkaan ole ennuste saati suunnitelma.

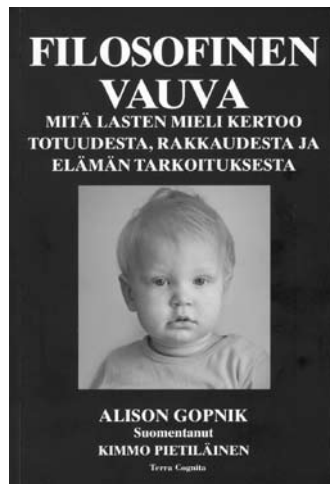
”Lapsena ihminen on omistautunut maailmasta oppimiselle ja kaikkien vaihtoehtoisten maailmojen kuvittelulle. Kun hänestä tulee aikuinen, hän ottaa kaiken oppimansa ja kuvittelemansa käyttöön.”

”Noin kuuden vuoden iässä lapsille näyttää kehittyneen elämäkertamuistin, toiminnan ohjauksen ja sisäisen havainnoijan perusteet. Heillä on myös likimain aikuisen käsitys tietoisuudesta.”

Noin vuoden iässä vauvat ovat oppineet myös rakkauden tilastiatikan: vanhemmat reagoivat nopeammin sekä heidän iloihinsa että suruihinsa kuin vieraat ihmiset. Niinpä lapsi alkaa luottaa näihin ihmisiin enemmän kuin muihin. Orpokodeissa lasten fyysisistä perustarpeista saattaa huolehtia latati vaihtuvien ihmisten joukko, josta kukaan ei välttämättä erotu emotionaalisten tarpeiden täyttäjäksi. Erityisiä kiintymyssuhteita pääsee ehkä kehittymään vasta sen jälkeen, kun heidät on adoptoitu.

”Nuorilla sisaruksilla on erittäin rikkaita tilaisuuksia seurata machiavellilaista älyä toiminnassa. Kaksivuotiaana keskimääräinen poikani tuijotti syöttötuolistaan syvällisen lumoutuneena kolmivuotiaasta veljeään pannen merkille jokaisen hävityn ja voitetun kiistan, jokaisen neuvottelun, jokaisen pienen palankin tämän kolmivuotiaan diplomaattista ja strategiasta.”

Jo vähän yli vuoden ikäiset vauvat ovat myös aidosti altruistisia. Tekijä valottaa asiaa esimerkillä: *”Kun tulin kerran kotiin ja purskahdin työn stressistä itkuun, kaksivuotiaani juoksi hakemaan laastaripaketin. On valtavaa liikkuvaa yhtäkkiä oivaltaa, että syvästi rakastamasi ja hoitamasi pienokainen haluaa myös huolehtia sinusta.”*

Uusimmilla, ei enää selkeästi keskiluokkaan painottuvat kaksostutkimukset ovat osoittaneet, että köyhien vanhempien geenit näyttävät vaikuttavat vähemmän lasten älykkyysosamäärään kuin rikkaiden: *”Vanhempien ja heidän lastensa älykkyys ei juuri korreloi ja identtiset kaksokset eivät ole samankaltaisempia kuin epäidenttiset kaksokset. Miten varallisuus voi vaikuttaa DNA:han? Ei kai köyhyys muuta DNA:ta?”*

Kirjoittaja esittää, että köyhien lasten ympäristövaikutukset, esimerkiksi joutuminen hyvään tai huonoon kouluun vaikuttaa heidän ÄO:honsa merkittävämmiin kuin mahdolliset geneettiset erot. Kun rikkaat lapset yleensä käyvät hyviä kouluja, heidän väliset eronsa heijastelevat todennäköisemmin geneettistä muuntelua.

Tämä kirja ei ole varsinaisena lastenkasvatusopas, vaan nykytieteen todistus sille, minkä valistusfilosofi Rousseau oivalsi jo 250 vuotta sitten: lapsi ei ole pieniokoinen aikuinen. Allekirjoitan tekijän itse jo johdanto-osassa s. 25 toteaman varauksen: *”Mikään tässä kirjassa kirjoitettu ei auta vanhempia nukkuttamaan lapsiaan tai saamaan heitä hyvään ammattiin tai takaamaan heille onnellista aikuiselämää. Toivon kuitenkin, että tämä kirja auttaa vanhempia ja myös ihmisiä, jotka eivät ole vanhempia, arvostamaan lapsuuden rikkautta ja merkitystä uudella tavalla.”*

Onnea myös Kimmolle, jonka ensimmäinen oma diplomityö aiheesta poseeraa kirjan kannessa.